

TÖRVÉNYKEZÉSI LAPOK

III. Évfolyam.

Előfizetési díj: Helyben házhoz hordva s vidékre postai küldéssel egész évre 6 fit. 30 kr. u. p.
Félévre 3 frt. 15 kr. u. p. Megjelen hetenként egyszer szombaton.

Törvénytár.

Az ujdon keletkező mezőgazdasági települések számára adandó kedvezmények.

— Cs. rendelet 1858 dec. 23-ról kiható Magyar-, Horvát- és Tóthországra, a Szerbvajdaságra s a temesi bánagra és az Erdélyi nagyfejedelemségre. Orsz. korm. lap. XLV. db. 245. sz. a. —

A földmivelés emelése és gyarapítása végett, minisztereim s birodalmi tanácsom meghallgatása után megengedem, hogy a Magyar-, Horvát- és Tótországra, a Szerbvajdaságra s a temesi bánagra és az Erdélyi nagyfejedelemségben ujdon keletkező mezőgazdasági településeknek, akár bel-földi népesség, akár pedig bevándorlók által alapítottassanak azok, az állam részéről az alább megállapított kedvezmények adathassanak, az azok elnyerése végett kiszabott föltételek teljesítése mellett; s ehez képest következőket rendelem:

I. Az ujdon keletkező községek számára engedett kedvezmények.

1. §. Helyileg összefüggő települések ezen rendelet értelmében ujdon keletkező községnek tekintendők, ha — a) a települet maradványlag és sajátul szerzett határon alapítottatik; — b) ha a települetnek a községi határt képező összefüggő területe legalább is 1000 holdnyi mivelhető földet tesz, holdját 1600 bécsi négyszögölével számítva; és ha — c) legalább is ötven család számára önálló lakok építtetnek.

2. §. Hogy azonban az ujdon keletkező települeti községek számára engedett kedvezmények igénybe vétethessenek, megkivántatik — a) hogy az új községbeli települők ugyanazon népfajhoz és ugyan azon vallásfelekezethez tartózzanak; — b) hogy a községi határ mivelhető földjéből a térmértéknek legalább is fele az egyes házak között

gazdasági javadalmazáskép osztassék ki; s ezen gazdaságok mindegyikének legalább is nyolcz holdnyi állandó és elválhatlan javadalmazással kell ellátva lennie, holdját 1600 négyszögölével számítva.

3. §. Az ujdon keletkező községekbeni települők számára következő kedvezmények engedethetnek: — a) a községi határtól eddigelő fizetett földadónak pótlékostóli elengedése hat évre; — b) az ujdon keletkezett épületeknek a házbér- és házosztályadótóli fölm entése tizenöt évig; — c) a települőknek a személyi, kereseti és I. osztályu jövedelmi adótóli mentessége tizenöt évig; végre — d) a községi határon kívüli uti és vízi építményeknél közmunkákra köteleztetéstóli mentesség tizenöt évig.

4. §. Ujdon keletkező települeti községek, tiz évig állandó katonai beszállásolás végett csak elkerülhetlen szükség esetében, átkelő csapatok beszállásolása és előfogatszolgáltatás végett pedig minden kitelhető kimélettel veendőik igénybe.

II. Az új községet nem képező települések számára engedett kedvezmények.

5. §. Oly települések, melyek új községet nem képeznek azért, mivel vagy egyenkint helyi összefüggés nélkül állítatnak föl, vagy pedig jollehet összefüggőleg állítatván föl, számuk és terjedelmök nem oly nagy, hogy azok az 1. §. értelmében ujdon keletkező községnek tekintethetnének, kedvezményeket csak akkor igényelhetnek, ha a javadalmazott gazdaságok, a települőknek szabad és osztatlan tulajdonává válnak, s ha ujdon keletkező gazdaságoknál a javadalmazás legalább is nyolcz holdat tesz, holdját 1600 négyszögölével számítva.

6. §. Az 5. §-ban említett településeknek a 3. §-ban elősorolt kedvezmények hasonlóképp megadathatnak, de a földadótól s annak pótlékaitóli mentesség csak három évre, a többi mentességek pedig csak hat évre.

III. Közös kedvezmények.

7. §. Azon szerződések, melyek által a települők, a 2. vagy 5. §. szerint kedvezményekre jogosított települeteik tulajdonát szerzik, valamint azon szerződések is, melyek által több települők valamely közösen vett földet egymás között fölszatanak, bélyeg és illetékmentesek.

8. §. Az oly termővé tett földekre nézve, melyek a földadó-provisorium behozatalakor östermesztés útján nem műveltettek és nem használtattak, a reájuk eső földadótól és potlékaitól a termővé tétel napjától számítandó tizenöt évre már engedett mentességben, a 3. §-ban különben kimondott mentességgel együtt, a települők minden csorbitás nélkül részesítendők.

9. §. Egyszersmind a földadónak ezen koronaországokban szerkezete folytán, földbirtokuk után, a művelési nemek javítása mellett is, az adótételek a földadó-provisorium hatályossága alatt föl nem emelendők.

10. §. A politikai hatóságok oda utasíthatnak, miszerint a települőket hathatósan védjék, őket a lakhelyek építésénél, a földek kiosztásánál, az élelmi és gazdasági szükségletek beszerzésénél, oktatással és útmutatással gyámolítsák s az az új települet gyarapodását gondosan előmozdítsák.

IV. Különös kedvezmények a külföldről bevándorló települők számára.

11. §. Oly települőknek, kik a külföldről vándorolnak be, s vagyonuk, kereseti képességek és fedhetlen maguk viselete tekintetében, honi hatóságok által kiadatott és az illető ausztriai követség által megerősített törvényes bizonyítvánnyal képesek magukat igazolni, a települési szerződés megerősítésével az ausztriai állampolgárság is megadathatik.

12. §. A külföldről bevándorló települők, kik a 2. vagy 5. §. szerint kedvezményekre jogosított települetet szereznek, saját személyökre nézve, valamint a külföldön született fiaik, a katonaszkodási kötelezettségtől mentesek.

13. §. Minden bevándorló települők kik az Ausztriában elismert keresztény hitfelekezetek valamelyikéhez tartoznak, az ezen hitfelekezetek számára biztosított szabad vallásgyakorlatban részesülnek.

14. §. A bevándorlók ingóságai, nem különben gépei, szántóvető-eszközei, és szerszámjai, a mennyiben ezen tárgyak saját használatukra rendelvek, s viszonyaiknak megfelelők, továbbá azon haszonra való és dolgozó marháik, melyek gazdasá-

gaik felszerelésére szánvák, vámtól mentesek, ha a bevándorlók megerősített települési szerződésekkel magukat igazolják.

V. A megengedett kedvezmények megadása.

15. §. A helytartóságok és helytartósági osztályok följogosítanak, miszerint az ujdun keletkező települeteknek, a megengedett kedvezményeket esetről esetre megadják. — Oly földbirtokosok kik települetek fölállítása végett földeket akarnak eladni, valamint oly települők, kik ily czélból földeket szándékoznak szerezni, kötelesek azon esetben, ha az új települők számára megengedhetőknek nyilvánított kedvezményeket elakarják nyerni, a czélbavett vagy megkötött eladási vagy vevési ügyletet, minden esetre a települetek fölállítása előtt, s legfőlebb a szerződés megkötése utáni négy hét alatt, az említett országos hatóság tudomására juttatni, s pontosan kijelölni azon kedvezményeket, melyeket a kibocsátott határozatok szerint igényelhetni vélnek.

16. §. A kedvezmények megengedésének, azon szerződések megerősítésével egyidejűleg kell történnie, melyek által a települők az ujdun keletkező települetek tulajdonát szerzik. — A megerősítési záradékban minden megengedett kedvezmény, annak kezdete és tartama pontosan előadandó.

17. §. A szerződéseket csak akkor szabad megerősíteni, — a) ha a települő az ujdun keletkező települet szabad és osztatlan tulajdonát megszerzi; — b) ha a netalán kikötött szolgálmányokra nézve, azok időleges tartalma és megválthatósága magában a szerződésben világosan megvan állapítva; — c) ha azokban a főálló törvényekkel vagy rendeletekkel ellenkező, avagy a települet gyarapodására nézve ártalmas mellékfeltételek nem foglaltatnak, végre — d) ha az egyház és iskola szükségleteinek fődözése iránt kellő előgondoskodás történt. (Korm. lap.)

A conventiós pénzre szóló bankjegyek behuzása.

— Császári rendelet 1858. december 26-kán, kiható minden koronaországokra, a lombárd-velencei királyságot kivéve, orsz. korm. lap XLV. db, 247. sz. —

1858. augusztus 30-kán kelt rendeletem (orsz. korm. lap 1858, I. R., XXVII. darab 135. sz., 450. lap.) folytán, ministereim s birodalmi tanácsom meghallgatása után következőket rendelem:

1. A conventiós pénzre szóló 5, 2 és 1 forintos bankjegyek behuzásának s forgalmuk megszün-

tetésének határidejeül 1859. december 31-ke tüzetik ki.

2. Az ausztriai nemzeti bank föl van jogositva, miszerint azon mértékben, melyben conventiós pénzre szóló 5, 2 és 1 forintos jegyeit behuzza, 1 forintra ausztr. pénz. szóló jegyeket bocsásson ki 100 millió forintnyi összegig.

3. Minthogy ezen 1 forintos ausztr. pénz. jegyekre az 1858. augusztus 30-kán kelt rendeletem 3. §-ban kiszabott földözlet nem alkalmazható; ennélfogva azokra nézve teljes törlesztésökig, az ausztriai nemzeti banknak átadott államjavarok szolgálóknak külön teljes földözletül. Ezen javak jövedelme s az érettek bejövő eladási ár kizárólag az 1 forintos ausztr. pénz. bankjegyek törlesztésére fordítandó.

4. Ezen 1 forintos ausztr. pénz. bankjegyek egyébiránt az 1000, 100 és 10 forintos ausztriai pénz. jegyekkel minden viszonyokban egyenlőknek tekintendők, s ideiglenesen arra rendelvük, hogy kiegyenlítéseknél s az apró forgalomban közvetítőül szolgáljanak mindaddig, míg a forgalomba lépő ezüstpénz ezen szükséglet földözésére elegendő leend.

5. Az ausztriai nemzeti bank forgalomban levő, conventiós pénzre szóló jegyeinek teljes behuzásaig, ezen jegyek az 1858. augusztus 30-kán kelt rendeletem 4. §-ban engedett azon kedvezményt élvezendik, miszerint azok nem csak minden közpénztárak által elfogadtatnak, hanem minden ausztriai pénzbeesben teljesítendő fizetéseknel is teljes névértékükben elfogadandók azon arány szerint, melyben 105 forint ausztr. pénz. 100 forinthez conv. pénzben áll. Ellenben az 1848. június 2-kán kelt nyiltparancs határozatai az ausztriai nemzeti banknak conventiós pénzre szóló jegyei tekintetében 1859. január 2-kától fogva hatályon kívül lépnek. (Korm. lap.)

Birtokrendezésünknek az eddig ősmertektől különböző akadályai.

— Nézetek az 1853-ik mart. 2-ik nyiltparancs 30. §-nak a mostoha felvidéket illetőleg szükségesnek látszó módosítása iránt. —

Előadattak e lapokban eddig a birtokrendezésnek különféle de többnyire az urbéres lakosság és a zsellérek önzése vagy megátalkodottságából eredő, vagy valami törvényes elvek alkalmazásából felmerülő akadályai; mind ezektől azonban különböznek azok, melyekkel e vidéken küzdünk. — Van ugyanis országunknak egy vidéke, mely mondhatni

merőben különbözik a többtől, ez az országunk határainak észak felőli szegélye. Ez oly vidék, melyre, mivel a tőle délnek lakó soha reá nem szorúl, azt nem is ösmeri, s bátran merem előre állítani, hogy a miket róla elmondandok, tökéletes titkok lesznek e lapok minden olvasója előtt, de, a mi ezen vidékre nézve sokkal érzékenyebb, ismeretlenek azok a közigazgatás és törvénykezés fő organumainak nagyobb része előtt is. Ez egy oly vidék, melynek lakossága ezelőtt is a mostoha években ékhalállal küzdött, s országos adakozásokat vagy kincstári segélyezést vett igénybe. Mely az előbbi időkhöz képest, midőn az ország más vidékein a földbirtok értékben emelkedett, itt az alább szállott. Innen járnak le az alvidékre azon nyomorult aratók és cséplők, kik egy évben két föld termését takarítják be, s magok még is alig tudnak elélni. De nem szándékom kizárólag a nép pártolójául lépni fel; és lássuk ezen vidéket különösebb tekintettel a nagyobb birtokosokra, kik itt aránylag nyomasztóbb helyzetben vannak a népnél. Ez oly vidék melynek öszves adója a reá fordított kormányzati költségeket alig fedezi, vagyis a melyben az adóhivatalok kiadásai fedezésére részben a gyűjtő pénztárakból nyernek pénzt. S ezen vidék még is nincs könyveden megadóva, habár annak adója arányban van is a termékeny alsóbb vidékekhez, s néha alig telik ki a földek tiszta jövedelméből, legyenek azok bár haszonbérbe adva, vagy gazdatiszt által kezelve. Vannak itt birtokok, melyek egyre másra két harmadrészben ugyan erdőből és legelőből, de egy harmadrészben föld és rétből állanak, de melyek holdankint 5, sőt egész le 2 pftjával vétettek meg örök áron, s melyeknek megvevői néha tulajdon hibájuk nélkül tönkre jutottak. Hosszadalmas lennék, ha mind ezt adatokkal akarnám bizonyítani, pedig nem kellene messzire nyúlnom utánuk, s bátran merem állítani, hogy országunknak Galliciával határos talán minden megyéjében több négyszög mértföldnyi olyan terület létezik, melyben a törvénykezés és közigazgatás formáinak a lényeg a helyviszonyoknál fogva sokszor áldozatául esik, hol például a csekély büntettek s csekély, sőt nagyobb kártételek bejelentetlen maradnak, mert a bejelentő oly kárt vall idejében egészségében s vagyonában, a messze s fárasztó utakon hozzáférhető szolgabirói hivatalhoz többszöri fárasztás által, hogy inkább tűri el a csekélyebb kárt, — hol a magánjogi követelések nagy része a miatt marad behajthatlan, mert a költségeket, melyeken az ügyet néha csak az ítéletig, de bizonynyal a végrehajtás minden fokán át az illető

félnek vezetnie kell, nem győzi, ha pedig győzi, úgy a másik fél jut néha tönkre a követelést néha tiz néha huszszorosan meg haladó, bár igen mérsékelve megítélt költségek által. Itt megtörténik hogy egy paraszttelkek miatt perlekedő mindkét fél tönkre jut. Itt történt meg, hogy a faluban volt legtehetősebb gazda meghalván, s árvájának ingó vagyona hagyatéki tárgyalás útján el, s ingatlan vagyona haszonbérbe adatván, minthogy az árvát senki sem akarta a kamatokból s a haszonbérből el tartani, ez koldulva halt meg szomszédai küszöbén. Itt történt meg többször hogy a paraszttelket birói árvenésnél senki sem akarta megvenni, s az is megtörtént hogy az eljáró tisztviselő a falu legtehetősbjét a birót ilyen telek megvételére hathatósan reá beszélvén, ez a miatt mert a vételért 12 pftot, mond tizenkét forintot, ehez vagy kétszer annyia a mult évekről elmaradt adókat, s az adóhoz arányított átírási százalékot lefizetni kénytelenítettvén, s e miatt a maga telkének mivélésére szükséges marhát eladván tönkre jutott, s elvándorolt. — Hogy ily vidéken a nagyobb birtokosoknak sok baj és akadállyal, de kivált aránytalan költséggel kell küzdenie, az igen megfogható, mert vagy minden ügyeit nagy költséggel kell végeztetnie, s az ki azt elvégzi még is kellőleg jutalmazva nincs, mert a hol a birtokos nem lakik, s jó gazdászati tisztség nincs, ott mindig több s nehezebb teendők vannak; vagy egészen bitangban kell hagynia birtokát, mely aztán mindennemű rendetlenség miatt értékében is alább száll. — Pedig ezen vidékre is kiterjed a törvények minden jótékonyasága, ezen vidéken is szabad sőt kell a birtokokat urbérileg rendezni. De hiszen mondaná valaki, könyebben is lehet itt azt véghezvinni; itt talán perlekedni sem kell, mert a föld nem sokat ér, tehát a barátságos egységek meg nem törhetnek egyik vagy másik fél szükségülésén; itt lehet egy kis legelőt, egy kis erdőt áldozni abból a sok majdnem értéktelen területből, nem de? Hol vannak tehát a birtok rendezés akadályai? — Mindjárt megmondom: — Például van egy birtok Zemplén megye felső részében; ezen helységben van például 20 urbéri telek, lelkész, iskolatanító; ezek kezeinél van belsőségben földben rétbén például 1000 hold a majorsági földek és rétek kitesznek 400 holdat, van közös legelő 800 hold ez mindössze 2800 hold. Ezen birtok haszonbérben van s jövedelmez vagy 200 pft. mert az 500 pft. haszonbérből, vagy 150 pft. mindennemű adóra 150 pft. pedig épületek fentartására, biztosításra, kerülő fizetésére, s a birtokkal

járó közigazgatási s törvénykezési költségre fel megy. Most már kísérsük meg, hogy lehessen ezen birtokot annak jövedelméből rendezni? Ugyanis a felmérésért holdankint 24 pkr. szokván fizettetni, erre szükséges 1120 pft. — a mérnök bevezetési, elővizsgálati hitelesítési a kihasítás végetti mérnök bevezetési, és a kihasítás-hitelesítési tárgyalásokra az első kettőre 4, de a többi háromra 14 mér-földről jövő hivatalnokok szakértők sat. utazási költségei s napdíjjai bármi szűken számítva 250 pft-ra felmennek, de igen könnyen többre is, az ügyvéd munkálataért utazásaiért sat. kivált ha a perben minden e vidéken előforduló birtokviszonyokat kellőleg kifejti, ugyanannyi sőt annál több is szükséges, azonkivül ezen a birtokos lakásától távol eső faluba ha a birtokos maga is felutazik, hogy a birtoka rendezésének tervezésébe személyesen befolyjon, s az eljáró bíróságot és szakértőket ellássa, az megint belekerülhet annyiba, hogy míg a határ szabályoztatott 2000 pftot lesz kénytelen a birtokos kiadni, tehát ezen birtok tulajdon jövedelméből csak tiz év alatt szabályozható. — Ha ezen áldozattól el nem ijed a földbirtokos, kivált ha van valami jobb vidéken is birtoka, akkor felméréstvé a határ, s a mérés hitelesítettvén, hozzá lehet fogni a tervezéshez; — ugyanis ezen harmadik osztályu határban egy telekre 35 hold, tehát 29 telekre 700 hold, a lelkészre a most például birtokában levő 50 hold, iskolatanítóra pedig féltelek után 18 hold esvén, s így belsőségben földben s rétbén 768 hold levén kiadandó, s a lakosok kezeinél 232 hold maradék földek találtatván, minthogy ezeknek megváltására, egy telekért 400 pft. kárpótlás adatván, ezen arány szerint 2400 és néhány forint kívántatik, ebből pedig egy egy telekre egyre másra 100 pftnál több jut, mely összegért minden telkes gazda nem egész 10 holdat fogna megváltani ott, hol egész telket örök áron 24 pftjával sőt olcsóbban vehetni. Ennélfogve következő ajánlatot tesz a birtokos: mindenki kikapja a maga törvényszerű illetőségét 35 holdban, legelőül adatnék jó minőségű 8 hold például, erdőül pedig 6 hold telkenkint, de mivel a maradék földeket megváltani nincs módunkban a lakosoknak, hogy azok egészben a majorsági birtokhoz csatoltassanak; a legelő 4, az erdő 2 holddal telkenkint pótolassék meg, — megmutattatik nekik ezen majd 300 holdat tevő legelő, s majd 200 holdat tevő erdő, még az is megígértetik, hogy a legelő 300 az erdő 200 holdra ki fog egészítettetni, még sem sikerül az egység, pedig az összes lakosság majdnem földig borulva könyörög,

ne hagyják őket perlekedni, mert ők felette szegények, hogy tudnák ők az ügyvédet fizetni. Megkísértetik egy másik, egy harmadik ajánlat, például a maradékföldek egy negyede maradjon náluk, s a többi szálljon a birtokosra, — mind nem jól van mert ők ragaszkodnak a törvény rendelethez, melynél fogva ők minden most birtokukban levő területet megtarthatják, s azt soha senkinek, még papjoknak sem hiszik el, hogy 9 holdért 100 pft megváltást kellend fizetniök. — Nincs tehát egyéb hátra mint perlekedni, s a perben legalább azt kérni, hogy a maradékföldek külön dülökben hasítassanak ki, hogy ha valamikor elhiszik azt, mit most nem akarnak elhinni, akkor a maradékföldeket egészben vagy részben visszabocsáthassák ha nem akadják, hogy a megváltási ár végrehajtás útján beszédése által tönkre jussanak. — Igen is, az itteni nép indolentiája és tudatlansága ezen a fokon áll, s ha a birtokosnak például épületei, malma, vagy más ilyenmi miatt érdekében van a határnak különben egyforma minőségű bal vagy jobb oldalát nyerni a maga részére, ovakodjék attól nehogy azt a barátságos egyesség tervezésekor elárulja, különben bizonyos lehet benne, hogy épen azt fogja a lakosság kívánni, — mert a nép itt többnyire azon előföltétből indul ki, hogy őt meg akarják csalni. — Más akadálya a birtokrendezésnek például a zsellérek által munkateljesítés mellett tartott majorsági földek; ezeket egészen tisztán ajándékba kívánják, s ha egy helységben 2—3 ily zsellér kezénél levő néha 8—10 holdnyi csekély területet csak azért, hogy az egyesség sikerüljön oda ajándékoz a birtokos, könnyen megtörténhet rajta, hogy másik birtokában 10—12 zsellér kezénél 80 hold van, s ezek is úgy akarják megkapni, s mivel a birtokos ezen áldozatot hozni nem akarja, az egyesség füstbe megy. — Még mind ezektől különböző más baj is történt már nem egyszer e vidéken, az t. i. hogy a felmérés nem hitelesíthetett, mi is annak volt következése, hogy a mérnök egy régen készen levő, de a természetben némely változásokat szenvedett felmérést a mostani állapot szerint, néha avatlan segédek által javított ki, vagy egy régen készen levő általános dülönkinti térképbe az egyénekenkinti felmérést ezen avatlan segédek által iktatván be, s ezen, valamint a vonalokra, úgy a nevekre nézve tévesztésekkel megtelt tökéletlen munkákat alkalmazott foglalatosságai miatt meg nem nézván, azok a hitelesítéskor visszalöketnek, s ez által valamint idő, mely alatt a mérést újra kell tenni, úgy a bi-

zalom a helységlakosok közt, s így a hajlam a ki egyezésre elvesz, s ez által a birtokrendezés sikeresítése két évvel is hátra löketik. — Vannak még itt ismét határrendezési ügyek, melyek ily formán kezdettek el: ugyan a többi közt kérem ügyvéd urat, mivel nem szeretném jogomat elveszteni ahoz, hogy azen falumat urbérileg rendezhessem, mivel a per beadhatásának határnapja maholnap elmulik, legyen szives beadni a keresetet, én majd megnézem azon elátkozott falumat, melyet még soha sem láttam, s majd meglátjuk érdemes-e commassálni. Az ily esetben néha értekezünk az előnyökről s akadályokról, s nem tudjuk magunkat elhatározni, bár legtöbb esetben az történt, hogy az előzményi kérdésbeni ítélet régen ki levén mondva, a mérnök bevezetése azonban meg nem történt, mert az illető birtokos falujának feléje nem néz, és mérnököt sem fogad. — Mi történik azonban, ha az illető birtokos ezen, de kivált a legelőbb előadott akadálytól, hogy t. i. a birtok rendezésének költségeit nem győzi, visszarettentvén, vagy meg sem indította azt, vagy attól eláll? — A birtokrendezési nyiltparancs értelmében a legelő és erdő elkülönítésnek mindenütt meg kell történnie; azon határidő, mely alatt azt a földesur a lakosság ellen elkezdheté, már el is múlt, s azt már meg is kellett volna indítani hivatalból minden ily község birtokosa ellen, s ez azonban mindeddig nálunk legalább meg nem történt. — De ha a törvény ezen rendeletének elég tétetik, mivel a legelő s erdő elkülönözésre ugyanazon törvényrendeletek szólnak, melyek a birtokelrendezésre úgy a vidéküknöni értéketlen birtokoknak részben szegény birtokosai majdnem annyira lesznek az aránytalan nagy költségek által terhelve, mint a birtokrendezéséknél, annyival pedig jobban a mennyiben azon pénzáldozat, melyet valaki akarátán kívül tesz, kétszeresen nyomasztó. — Ugyanis: A fentebbi példa kevvéért tett számítás csak annyi változást szenvedend e részben, hogy mivel a legelő s erdő elkülönözések végett a határokat csak dülönkinti kell felmérni, a mérés 24 kr. helyett holdankint például 15 krba vagy többbe is fog kerülni, mert nem alföldi határok ezek, hol csak a határ egy végét vagy czikkét képezi a legelőtér, s egy tagban van az erdő; itt a legelőtérek a szántóföldek s rétek közt, s az erdők aljában s körében szétszórva, s darabolva fekszenek, az erdők pedig, melyek majdnem hasonló fekvésűek s némely helységekben több ezer holdat is tesznek ki, s így valamint az erdőt, úgy különösen a legelőt csak úgy lehet felmérni, ha

az egész határ dülönkint felméretik, s így a például felhozott 2800 holdnyi határ 700 pftba a többi költségek egy két száz forinttal kevesebbe, s így a legelő s erdő elkülönözés 2000 pft. helyett 1200 pftba kerül körülbelől. — Incidit in scyllam, qui vult evitare charybdim. — Most már még nehezebb a választás, mert ha már 1200 pftot vagy többet költhet valaki, legelőjének s erdejének elkülönözésére, úgy talán még lesz azon néhány száz forintja is, melylyel az egész rendezést sikeresítheti, de mit tegyen ha nincs más birtoka, mint egy, vagy mi még rosztább, több ily birtok; ha csupán az urbérendezés és öszvesítésről volna a szó, egyszerűen kell kimondania, hogy annak költségeit nem győzi, de ha a legelő s erdő elkülönözésre gondol, úgy önkéntelenül azt fogja kérdeni: hogy határát miért mérresse drága pénzen, és perlekedjék nagy költséggel, midőn az eredmény csak az leend hogy a szabad polgárok külön legelőt s erdőt kapjanak? Pedig kell tennie mert meg van az irva az 1853. évi martius 2-ik legf. nyiltparancs 30-ik §-ában. — Az volna tehát a kérdés, mikép lehetne ezen a bajon segíteni? Szerény véleményem szerint azzal: mondatnék ki pótlólag egy legfelsőbb törvényes rendelkezés által, miszerint: „a legelő s erdő elkülönözés előleges felmérés nélkül aként is megtörténhetik, hogy az elővizsgálati tárgyalás és hitelesítés alkalmával, a különben is megtörténni kellő bírói szemlével együtt egy vagy két hivatalból meghívott mérnök által a határbeli erdők terjedelme hozzávetőleg határozottassék meg, — s a további eljárás akár egyezség, akár ítélet útján, ez alapon történnék, — az ilyen mérnöki vélemény ellen kifogással élő félnek pedig szabad legyen a kétségbe vont területeket saját költségén felmérteni.“ Ezen eljárási mód nem ütköznék semmi eddig megállapított törvényes elvekbe, a mennyiben a községi legelő s erdő menységének meghatározása, ezen területek terjedelmének mathematicai biztossággal tudásától nem feltételeztetik, sőt ezen térek menysége nem is a fő szempont, melyből az ítélet hozatik. Kívánatos volna még ezenkívül legalább a mostoha hegyes felvidéket illetőleg kivitelkép az eljárás többi részeibe is némi czélszerű rövidítéseket hozni be, például az ítéletnek, vagy megerősített egyezségnek megerősítése, s a mérnöknek a kihasítás megtétele végetti újrai bevezetése egészen elmaradhatna, még akkor is, ha az egyezség vagy ítélet által elkülönözött legelő és erdőtérek magok, az egyezség vagy ítélet után fel is méretnének, s csak a hitelesítésnek kellene megtörténnie. *Matolay Viktor.*

T á r c z a.

Rögtönbíróági tárgyalás rablási büntett fölött.

— A székesfehérvári cs. kir. megyetörvényszék mint rögtönbíróság előtt 1859-ik január 14—15-én — (Folytatás.)
Vádlott mentő tanui közül öreg B—i István vádlott atyja előadja, hogy a kérdéses éjjel fal óráján egyet hallván ütni, az udvarra kiment szükségét végzendő s ekkor az udvarról az istállóban hálni szokott Jozsef és Péter nevű fiaihoz beszóllott: vajjon hon vannak-e és hogy a lovaknak abrakot vetni elne felejtsenek“ mire mindkét fiától feleletet kapott. Vádlott testvére B—i Péter előadja, hogy a kérdéses estvén a vacsorát otthon 8 órakor elvégezvén egy ismerős helyre mulatni ment. Esti 11 órakor haza jött s az istállóban lefeküdt, hol József bátyját alva találta. Emlékszik arra is, hogy azon éjjel nem tudja hány órakor — édes atyja hozzájok az istállóba beszóllott, s hogy erre József bátyja valamit felelt, ő azonban nem, mert fél álomban volt. — Vádlottnak a kérdéses időbeni otthon léte iránt még B—i István lakásán szállásoló H. káplár is lőn kihallgatva. Ez csak annyit tudott mondani, hogy B. Péter esti 11 óratájban haza jövéna meggyújtá a mécset s az istállóba ment, mely után haza jövéna a másik szobában háló öreg B. István óráján ő is hallá az egyet elütni, s utána még mintegy negyed óráig volt fen, de ezen idő alatt ő azt, hogy ör. B—i István a szobából az udvarra kiment volna nem hallá. — Ezen tanuk közül öreg B—i István és B—i Péter érdekeltségüknél fogva az államügyészségi indítványokhoz képest hitre nem bocsájtattak, ellenben a többi tanúk vallomásaikra meghiteltek. — A tanúkihallgatás után több okiratoknak felolvasása következett. — A Klein Józsefen ejtett testi sértéseket az orvosi vélemény csekélyeknek tartja, melyek 8 nap eltelte alatt tökéletesen begyógyultak. Felolvasatott azon aláírás nélküli irat is, melyet néhány nappal a tett után egy 13 éves fiu a templom ajtajára szegzett hirdetmények közé dugva talált s melyben az mondatik, hogy „a tettesek B—i János, B—i István és B—i János seregélyesi lakosok valának, hogy ezen soroknak névtelen írója őket megleste midőn a kérdéses éjen Klein József lakása közelében ennek mi módon megraboltatásáról tanácskoztak, hogy azonban nyíltan ellenök fellépni nem mer, mert bosszújoktól fél, de ha a szükség úgy kívánja, majd elő fog állani. A zsidónak szemét kell kiszúrni, hogy emberét fel nem ismer-

te. — Az ezen iratban megnevezett és az elővizsgálat folyama alatt kihallgatott egyének vallomásai, valamint az előéletüket tanúsító erkölcsi bizonyítványok is lettek felolvasva, melyekből kitűnik, hogy ezen egyének fedhetlen előéletűek, és hogy a rablás idejébeni másutt létüket tanúkkal is kimutatni képesek. — Ezzel a bizonylati eljárás befejezve lévén, az államügyész (Külley Ede) a védő (Zsombóry Ede) végbeszédeik következtek. — Az államügyész elmondván előbb a már fentebb előadott tárgyilagosságot a kérdésben forogó rablási büntettet a btk. 190. 192. 193. 194. és 195 b-§-ra alkalmazván, ezen büntettet B-i József ellen két tanunak a bp. 269 §-ban körülírt keltekeknek megfelelő vallomása által látta bizonyítottanak. — Ezen két már magában véve minden kifogás nélküli tanuvallomás egy részről hathatósan gyámolítottatik Kozma János által tanúsított és a bp. 138 §. 3. szerint törvényes gyanúokat képező azon körülmény által, mely szerint B-i József a nevezett tanút még mult évi december 19-kén hasonló tett elkövetésére felhívta, más részről bizonyító erejük legkevésbé sem gyengítettik, sem B-i József mentő tanui, sem a tárgyalás alatt felolvasott névtelen irat. Ez utobbira nézve ki fogna azon kételkedni, hogy az B-i József büntársától származik, s hogy annak más czélja nem volt, mint a vizsgáló bírót tévuttra vezetni? Miért nem jelenik meg a névtelen író ígéretéhez képest, hogy tanúságot tegyen B-i József ártatlansága mellett, hogy őt a bizonyos haláltól megmentse? — B-i József mentő tanúi pedig ör. B-i István és B-i Péter vádlott atyja és testvére vádlottnak a kérdéses rablás idejében másutt létét be nem bizonyítják. Sőt az sínes általok bizonyítva, hogy vádlott a kérdéses éjjel 1 órakor hon lett volna, mert ör. B-i Istvánnak azon vallomása, hogy ő 1 órakor az udvarra kiment, innen fiához az istállóba beszólt, s mind Jóseftól mind Pétertől választ kapott volna, ellenkezik egy részről B. Péter vallomásával, mely szerint csak Jósef válaszolt atyjuk hívására, s ellenkezik más részről H. káplár vallomásával, ki 1 órakor ébren volt, de öreg B-i Istvánt az udvarra menni nem hallá. De ha bizonyítva volna is B-i Józsefnek éjjeli 1 órakor otthon volta, ez őt még nem mentené, mivel a rablás 1 és 1½ óra tájban történvén, vádlott 1 és 1½ óra közt a lakástól csak mintegy 60 — 70 lépésnyi távol rablás színhelyre könnyen eljuthatott. — Nem gyengíti végre Klein József és Klein Sára vallomásának hitelét Pálfi Sára vallomása sem, ki arra néz-

ve, hogy B-i Józsefet fel nem ösmérte a féltélem előidézte elfogultság által, eléggé ki van mentve. Az államügyész B-i József ellen a bp. 269. § szerinti tanubizonyítékot fen forogva látván, vádlottat a terhére eső rablási büntettségben bűnösnek találtatni és őt a bp. 410 §-sához képest kötél általi halálra ítélni, nem különben az okozott kár és eljárási költségek megtérítésében elmarasztaltatni indítványozá. — Z s o m b ö r y Ede urnak B. József mellett mondott védbeszéde következő: Tek, cs. k. rögtön ítélő bíróság! A bosszuló igazság kérelhetetlen szava! a könyörületet nem ismerő törvény! ismét egy emberéletet kér áldozatul! — A t. cs. kir. államügyészség B. Józsefet — a Seregélyesen mult évi karácsony virradóra Klein József zsidó szabónál elkövetett rablással vádolja — s őt ezen büntetteért e rögtönbíró által kötél általi halálra kívánja ítéltetni. — A szerencsétlen vádlott által védőül választatván, annak érdekében szólok. — Az igaz, leghatalmasb védelmi fegyvereimtől megfosztattam, miután a vádlottnak édes atyja és testvér öcsöce, kik az ubicatio kérdésének tisztába hozatalára oly fontos és biztosan vallottak — a meghitelesítéstől elmozdítottak; mindazáltal nem estem kétségbe védenczem sorsa felett. — A t. cs. kir. államügyészség, bár a hitelesítéstől elmozdítottak a fentebb nevezett tanuk, még is taglalás alá vonta előadásukat: megvallom ha tanúim megválnának hitelesítve, akkor megczáfolnám az államügyészség által ellenök felhozottakat, de így mind ez hasztalan munka lenne, azért is mellőzöm azt, valamint kijelentem, hogy a névtelenül a templomnál talált levélnek sem tulajdonítok semmi fontosságot, s így azt védelmem fegyverei közzé nem veszem fel. — De t. rögtön ítélő bíróság! a tényálladékokat támadom meg először is, kimutatván, hogy az rablás tényálladékat nem képezi. Én tagadom ugyan védenczemnek a seregélyesi kérdéses esetbeni részességét; de feltéve, s meg nem engedve hogy ő volt az egyik tettes — tekintsük meg közelebbről az esetet. — Előre kell bocsájtanom, miszerint a bűn a lélekben származik a mennyiben az akarat szüleménye, s így jó kívánja a büntető törvénykönyvünk 1-ső §-sa is a gonosz szándokot: hogy valamely tény rablás legyen — ahhoz a rablási szándok okvetlenül szükségeltetik; kérдем, a seregélyesi eset viseli-e a rablási büntett nyomait magán? Oh nem! Klein József maga azt vallja, hogy midőn ő felébredt, már a két férfi a szobában volt s a pénzes almáriomot kifeszítette — s így a pénzes szekrény

ajtaja nyitva lévén a lopás tetteleg eszközölve volt. Klein felébredvén s a tolvajokat tetten érvén, ez idézte elő az ellentállást, a mit azonban rablásnak nevezni nem lehet, mert midőn Klein B—i felismeri s annak nevét kimondá (feltéve de meg nem engedve, hogy B—i volt a tettesek egyike) mi természetesebb mint az ellenállás, mi az önvédelem ösztönéből származik. Később Klein leütközött, a további eseményekről az előbbinek neje vall, de ez nagyon ijedt volt — ő ugyan azt mondja miszerint fenyegetés által erőszakoltatott pénzének átadására s azt úgy vették el tőle — de férje ájultan feküdvén a földön, ő csak egyes tanu, s így erőszakos elvitelét a pénznek jogérvényesen nem bizonyítja. — Pálfi Sára szintén a szobában volt, de a pénz elvitelét nem látta. — S így bátor vagyok állítani, miszerint a rablásnak tényálladéka nincs bizonyítva — a tárgyalás alatt lévő eset nem is vétethetik egyébnek, mint lopásnak a btk. 179. §. körülírt erőszakos fenyegetés és tetteleges bántalmazás által minősített bünténynek. — Azonban a lopási büntény habár az a btk. 179. §. szerint fegyverek használatával és gyakorlatba vett tetteleges bántalmazással s erőszakoskodással van is sulyosítva, mégsem jöhet rögtönbiráskodási eljárás alá, miért is esedezem hogy a tárgyalás alatti büntett ilyennek vétetvén — annak újboli tárgyalása és elítélése a törvény rendes útjára utasíttassék. — De lehet hogy a cs. kir. rögtönbiróság az államügyési előadásban szerez magának meggyőződést, s engem kiváratomtól elítelve — a tárgyalás esetet rablásnak veszi, s arra nézve a tényálladékokat az államügyészség által felhozott bizonyítékoknál fogva meg állapítottanak és törvényesnek tekintti. — Ez esetben sem adom fel ügyemet, cs. kir. rögtönbiróság! — mert bár állapítassék is meg a tényálladék tárgyilag, nincs elegendő bizonyíték arra, hogy véndenczem mint tettes elítéltesék. — A cs. kir. államügyész ur fölhozza először Kozma vallomását, de ez egyes tanu, csak gyanuoknak vétethetnek fel — gyanuok pedig ott, hol halálos ítélet forog kérdésben, nem szerepelhetnek. — Fő bizonyíték tehát vádlott B—i József ellen Klein József és felesége vallomása, e két esküt tett tanu vallomása tehát a próba a vádlott elítéltesére. — Én tisztelem a nevezett tanuk egyéniségét, nem vonom kérdésbe becsületességüket, azt sem mondom, hogy ők szándékosan rosszlelkűleg terhelik a vádlottat, de azt mondom, miszerint ők akarattal

s jobb tudomásuk ellenére tévednek. — Boldog Isten! ki az közölünk, ki vagy más által másnak nem ismertetett el, vagy maga nem szóllított meg világos nappal ismeretlen embert, régi ismerős helyett? — én legalább voltam már ily esetekben, s így merem állítani, hogy van az életben mesés tévedés, egész a megfoghatlanságig ily olykor játékot a képzelet. — Vegyük fel, hogy van ily képzelet — elismerés, szóval van mesés tévedés; és most vizsgáljuk meg a tanuk vallomásait: — Klein József azt mondja, hogy ő mindjárt a szaváról felismerte B—i Józsefet, holott annak szája kendővel volt beakasztva, holott Kleinné vallomása szerint, ugy szinte Pálfi Sára vallomása szerint a tolvaj erőltetett hangon beszélt. — Később azt mondja Klein, miszerint nadrágjáról és mandlija gallérjáról is felismerte — valóban nagy képzeletű erő és visszaemlékező tehetség szükségeltetik az ilyféle felismeréshez. — Ezekből látszik, miszerint Kleinben rögtön támadott azon meggyőződés, hogy a pénzt elvinni akaró férfiú B—i, — így azután könnyen megmagyarázható, miután a tettesnek kellett is hasonlítani a vádlotthoz (de nincs-e sok egymáshoz a tévedésig hasonlító ember), hogy Klein oly határozottan vall. — Neje akkor ébredt fel, midőn férje kiáltá: az Istenért B—i miért teszed ezt, azért-e hogy megemberültelek; igen természetes, miként a nőben is ezen irány vezérlé a képzeletet s így ő is tévedésbe vezetett. — Gyengíti ezen határozott tanuk vallomását Pálfi Sára a ki szinte a szobában volt, de a tolvajt B—i-nak sem személyérül sem hangjáról nem ismerte fel. — Tekintetes rögt. ítélő Biróság! Ily körülmények között — midőn tévedés szerepelhet, csak nem lehet tanukat kifogás nélkül aggálytalanoknak tekinteni, midőn még bevallott ijedségük s a helyzet is erősíti, hogy az elfogultság náluk igen természetesen következtethető. — Hozzájárul 1-ször B—i József jóelőéletű egyén, — 2-ször meglehetős birtoku szülőktől származik, a kiknél ő a legjobb ellátásban részesült s nem is szorult, hogy büntényekbe keverje magát s bepiszkolja családja nevét! — 3-szor Lehetetlen feltenni azt, hogy B—i József oly helyre a hol ő előtte való napokban háromszor megfordult, hol ő mint a cs. kir. államügyészség is megjegyzé, házi barát volt — lopni vagy rabolni menjen egy ismeretlen társal, s az ismeretlen társal arczzal védve legyen — mitse beszéljen — mig ő az ismerős szerepeljen. — (Vége következik.)

Tartalom: Törvénytar: Az új mezőgazdasági telepek számára adandó kedvezmények. — A conventiós pénzre szóló bankjegyek behuzása. — Birtokrendezés akadályai. — Tárca: Rögtönbirői tárgyalás.

Tulajdonos: Csaszar Ferencz özvegye.

Kiadó: Herz Janos.

Felelős szerkesztő: Szilágyi Virgil